

Klövkontrollen får – 2021

Bakgrund

Fotröta är en smittsam bakterieinfektion hos får som kan ge omfattande skador på klövarna på drabbade djur och orsakar både djurlidande och ekonomiska förluster. Sjukdomen uppkommer genom ett komplext samspel mellan bakterier (bland annat *Dichelobacter nodosus* och *Fusubacterium necrophorum*), miljöfaktorer och fårets egen motståndskraft.

Sedan 2009 driver Gård & Djurhälsan ett kontrollprogram mot fotröta, Klövkontrollen, finansierat av medel från Jordbruksverket och djurägaravgifter. Programmet är frivilligt och syftet är främst att sanera drabbade besättningar samt att möjliggöra en livdjurshandel med fotrötecertifierade djur. Sedan den allvarliga klövsjukdomen smittsam digital dermatit (CODD) diagnostiserades för första gången i Sverige våren 2019 har programmet också fokus på att identifiera ev. ytterligare smittade besättningar. Det inte helt klarlagt hur sjukdomen uppkommer. Bakterierna *Treponema medium*, *Treponema phagedenis* och *Treponema pedis* anses vara inblandade i sjukdomsutvecklingen. Det finns idag ingen effektiv behandling för långsiktig bekämpning av CODD.

Vid anslutning till Klövkontrollen undersöker en veterinär, som är specialutbildad i inom kontrollprogrammet, alla klövar på samtliga livdjur i besättningen och provtagning avseende *D. nodosus* inklusive virulensstestning utförs. Under genomgången utbildas djurägaren för att kommande år själv kunna utföra klövkontrollen i sin egen besättning.

Gård & Djurhälsans veterinär utbildar djurägaren och undersöker klövar i tackvändare.

Om besättningen bedöms som frisk vid kontrollerna erhåller besättningen F-status, en status som förnyas årligen genom veterinärkontroll eller egenkontroll. Vid egenkontroll kompletterar djurägaren sin klövkontroll med en skriftlig dokumentation av kontakter, karantänsförfarande, karantänsbehandling och observationer avseende klövhälsoläget under det gångna året. Med dokumentationen som underlag gör sedan programansvarig en riskvärdering som ligger till grund för förnyelse av F-status. Vid tveksamheter krävs en obligatorisk besättningsgenomgång av veterinär. Besättningar med fotröta erbjuds sanering enligt Klövkontrollens rutiner. Vid sanering subventioneras kostnaden för veterinärens timtid i besättningen med 50 %.

Resultat

385 besättningar är anslutna till programmet. 383 besättningar har tilldelats F-status. Av dessa tilldelades 54 besättningar F-status efter veterinärkontroll och 329 efter egenkontroll och riskvärdering. Två nya besättningar med fotröta har påvisats inom kontrollprogrammet, båda två med benigna stammar. Dessa två besättningar har genomgått sanering. Totalt har 79 besättningsbesök genomförts. Av dessa utgjordes 54 besök av fotrötecertifiering i samband med utfärdande av F-status eller som en följd av att egenkontroll inte godkänkts. Två besök har utförts i infekterade besättningar där klövkontroll genomförts som en del i saneringen och 25 utredningsbesök har utförts varav två i besättning där misstanke fanns om CODD.

Frisk klöv med behårad klövspalt.

Diskussion

Antal veterinärbesök för utfärdande av F-status var betydligt fler än tidigare år. Vi ser det främst som en effekt av Coronapandemin där ett flertal djurägare anmält intresse 2020 men sen valde att avboka eller skjutits upp till 2021 pga antingen egna förkylningssymtom eller rådande smittläge. Även utredningsbesöken var betydligt fler

detta år, särskilt under juni månad som var ovanligt regnig på många håll, med efterföljande problem med hälsa. Med möjligheten att följa upp besättningar efter regnperioden, både med besättningsbesök och digitalt, samt provtagning för uteslutande av virulenta stammar av *D.nodosus* har många utredningsbesök resulterat i att misstanke om fotröta kunnat avskrivas. Arbetsättet med besättningsveterinärer lokalt som snabbt kan åka ut för en första bedömning och provtagning med en senare uppföljning av en veterinär från kontrollprogrammet är effektivt och bra att ha på plats inför ett framtida förändrat klimat med både fukt och värme som tillhör de predisponerande faktorerna för smittsamma klövsjukdomar.

Tyvärr har de externa veterinärer som anlitas för anslutningsbesök inom kontrollprogrammet blivit färre och färre. Det har varit svårt att rekrytera intresserade veterinärer och redan utbildade veterinärer kan ha gått i pension eller bytt tjänst. Gård & Djurhälsans veterinärer utför merparten av anslutningsbesöken, vilket leder till att spetskompetensen inte till fullo når ut till andra veterinärer. Vår bedömning är att den generella bristen på veterinärer inriktade på lantbrukets djur är orsaken och att djurslaget får inte prioriteras vid hög arbetsbelastning hos praktiserande veterinärer i fält.

Antal nya fall av fotröta ligger fortsatt på en mycket låg nivå. Under året har ett misstänkt fall av CODD utretts. Efter klinisk undersökning, kontakt med brittiska kollegor och översändande av foton, provtagning och uppföljning kunde dock CODD uteslutas.

I oktober hölls en internationell digital workshop om fotröta och CODD anordnad av Sara Frosth, forskare vid SLU, där 35 deltagare från flera olika länder deltog. I Australien, Norge och Sverige har man sedan flera år arbetat organiserat för att bekämpa fotröta. Mycket forskning bedrivs i Storbritannien, men situationen avseende smittsamma klövsjukdomar är nedslående i landet med en förekomst av fotröta i 98% av besättningarna och CODD i ca 58%. I Schweiz storsatsar man nu för att arbeta nationellt i ett kontrollprogram med syfte att bekämpa fotröta och sänka prevalensen. Sammantaget kunde den svenska delegationen konstatera att vi ligger i framkant i Sverige, både avseende forskning och analysmetoder och när det gäller kontrollstrategier mot de smittsamma klövsjukdomarna.

Under året har en epidemiologisk översyn och utvärdering av Klövkontrollen gjorts av SVA. Vi har haft fyra avstämningsmöten och slutrapporten beräknas vara färdig i slutet på januari. Därefter kommer Styrgruppen för Klövkontrollen fortsätta arbetet under 2022 då vi analyserar och troligen implementerar föreslagna förändringar för en fortsatt utveckling och effektivisering av programmet.